

Tìm hiểu quan điểm của Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước trong tác phẩm *Di chúc*

● TRẦN THỊ ANH ĐÀO *

Tóm tắt: *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh được viết trong thời điểm cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước dù còn khó khăn, gian khổ song đang trên đà thắng lợi. Nội dung cơ bản của tác phẩm *Di chúc* về xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước bao gồm: xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước về đạo đức cách mạng; xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước đoàn kết thống nhất; xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước là những người lãnh đạo đồng thời là những đày tớ trung thành của nhân dân. Trong điều kiện hiện nay, mọi cán bộ của Đảng và Nhà nước cần tự giác rèn luyện, tu dưỡng và phấn đấu để góp phần thực hiện mong ước cuối cùng của Hồ Chủ tịch cũng là khát vọng ngàn đời của nhân dân ta: “Xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh”.

1. Hoàn cảnh ra đời tác phẩm *Di chúc*

Chủ tịch Hồ Chí Minh kính yêu đã để lại cho chúng ta bản *Di chúc* với bao nỗi niềm trăn trở, tâm huyết trong 4 năm trước khi Người đi xa (viết lần đầu ngày 15.5.1965; công bố ngày 10.5.1969).

Gần 20 năm lãnh đạo đất nước, đến năm 1965, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tự cảm nhận được sức khỏe giảm sút so với những năm trước đó và dự cảm được thời khắc quan trọng của thời gian còn lại của cuộc đời mình: “Ai đoán biết tôi sẽ sống và phục vụ Tổ quốc, phục vụ cách mạng mấy năm, mấy tháng nữa”⁽¹⁾. Do vậy, bản *Di chúc* đầu tiên năm 1965 Người viết: “Tôi để lại mấy lời này, chỉ nói tóm tắt vài việc thôi. Phòng khi tôi sẽ đi gặp cụ Các Mác, cụ Lênin và các vị cách mạng đàn anh khác, thì đồng bào cả nước và đồng chí trong Đảng khỏi cảm thấy đột ngột”⁽²⁾.

Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh được viết trong thời điểm cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu

nước dù còn khó khăn, gian khổ song đang trên đà thắng lợi, đòi hỏi sự đoàn kết chặt chẽ, chiến đấu bền bỉ của toàn Đảng, toàn dân với niềm tin vững chắc vào ngày toàn thắng.

Tết Mậu Thân năm 1968, ta mở cuộc Tổng tiến công và nổi dậy trên khắp chiến trường miền Nam đã làm thất bại hoàn toàn chiến lược “Chiến tranh cục bộ” của đế quốc Mỹ, buộc Mỹ phải tuyên bố ngừng ném bom miền Bắc, chấp nhận đàm phán với ta tại Pari. Tuy nhiên, Mỹ bắt đầu áp dụng chiến lược “Việt Nam hóa chiến tranh” ở miền Nam. Cuộc đấu tranh chống Mỹ, cứu nước của dân tộc ta thời điểm đó, mặc dù còn nhiều khó khăn gian khổ, nhưng có nhiều khả năng thắng lợi “đánh cho Mỹ cút, đánh cho ngụy nhào” để “Bắc - Nam sum họp” như lời bài thơ *Mừng Xuân năm 1969* của Hồ Chủ tịch.

* PGS, TS, Học viện Báo chí và Tuyên truyền



Ngày 21.4.2019, Học viện Chính trị Khu vực II khai mạc Triển lãm sách "Kỷ niệm 50 năm thực hiện Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh (1969 - 2019)". Triển lãm đã thu hút nhiều người đến tham quan, tìm hiểu.

Ảnh: TTXVN

Trên thế giới lúc này, phong trào giải phóng dân tộc, phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, phong trào đấu tranh vì hòa bình, dân chủ và tiến bộ xã hội, nhất là phong trào phản đối chiến tranh xâm lược của Mỹ, ủng hộ sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước của Việt Nam phát triển rất mạnh mẽ.

Trong bối cảnh đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh chủ động viết *Di chúc* và trăn trở cân nhắc từng ý, từng lời tâm huyết tận đáy lòng cho Đảng, cho nhân dân ta và bạn bè gần xa thể hiện một tình yêu lớn và tinh thần trách nhiệm cao với đồng chí, đồng bào, với cách mạng Việt Nam và cách mạng thế giới.

Bản *Di chúc* đầu tiên ngày 15.5.1965 do Chủ tịch Hồ Chí Minh tự đánh máy gồm 3 trang, có chữ ký của Người và chữ ký chứng kiến của đồng chí Lê Duẩn - Bí thư thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng. Năm 1966, 1967, 1968, Người

viết bổ sung và sửa chữa một số nội dung của bản *Di chúc* viết năm 1965. Ngày 10.5.1969, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết lại toàn bộ phần mở đầu *Di chúc* gồm 1 trang viết tay.

Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh được công bố ngày 10.5.1969, có gồm 4 trang in.

2. Nội dung cơ bản của tác phẩm *Di chúc* về xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước
Một là, xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước về đạo đức cách mạng.

Tiên liệu trước những khó khăn thử thách, những phức tạp của đất nước sau ngày thắng lợi, Hồ Chí Minh căn dặn: "Đảng ta là một đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư"⁽³⁾.

Hồ Chí Minh khẳng định "Đảng ta là một đảng cầm quyền"⁽⁴⁾. Điều đó có nghĩa là, Đảng lãnh đạo nhà nước toàn diện và triệt để, những đảng viên

của đảng sẽ là người được lựa chọn nắm giữ các vị trí chủ chốt, nòng cốt trong hệ thống chính trị nói chung và bộ máy nhà nước nói riêng; Đảng lãnh đạo toàn bộ hệ thống chính trị và toàn dân xây dựng nhà nước “của dân, do dân và vì dân”. Do vậy, Người dành một đoạn để nói rõ thêm về trách nhiệm của Đảng, về sự cần thiết phải tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên. Hồ Chí Minh sớm phát hiện ra hai mặt của quyền lực khi Đảng cầm quyền cả mặt tích cực và mặt tiêu cực. Trong điều kiện Đảng cầm quyền, nếu cán bộ, đảng viên sử dụng quyền lực để phục vụ Tổ quốc, phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân thì đó là mặt tích cực của quyền lực. Ngược lại, nếu dùng quyền lực để phục vụ lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm thì đó là mặt tiêu cực của quyền lực.

Vai trò, trách nhiệm của cán bộ, đảng viên, nhất là những người có chức, có quyền trước vận mệnh của đất nước là hết sức to lớn, quyết định sự thành - bại của sự nghiệp cách mạng. Trong bộ máy Nhà nước do Đảng lãnh đạo, tất cả mọi việc từ đơn giản đến phức tạp trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội đều chịu sự lãnh đạo của Đảng; cán bộ, đảng viên trong bộ máy nhà nước là người thực thi đường lối của Đảng. Những thành quả mà đất nước đạt được trên các lĩnh vực chắc chắn là kết quả sự nỗ lực của toàn Đảng, toàn dân dưới sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước. Ngược lại, nếu còn những hạn chế, yếu kém, bất cập cũng chứng tỏ rằng cán bộ của Đảng và Nhà nước chưa làm tròn trách nhiệm trước sự ủy thác, tin cậy, chớ che, đùm bọc của nhân dân.

Không phải đến khi viết *Di chúc* mà trong suốt cuộc đời mình, Hồ Chí Minh luôn quan tâm đến việc rèn luyện đạo đức cách mạng, chống lại những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân. Trong bộ máy Nhà nước do Đảng lãnh đạo, hầu hết cán bộ của tất cả các cơ quan Nhà nước từ Trung ương đến cơ sở đều là đảng viên của Đảng. Trong điều kiện hoàn cảnh ấy, nếu không có một tấm lòng, không có trách nhiệm, cán bộ, đảng viên sẽ rất dễ quan liêu, xa dân.

Cả cuộc đời Hồ Chí Minh hết lòng, hết sức vì sự nghiệp chung không màng phú quý lợi danh cho cá nhân mình. Điều mong muốn cuối cùng của Người là: “Toàn Đảng, toàn dân ta đoàn kết phấn đấu, xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh, và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới”⁽⁵⁾.

Hai là, xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước đoàn kết thống nhất.

Trong tác phẩm này với muôn vàn điều trăn trở, song điều khiến Người quan tâm nhiều nhất là *đoàn kết thống nhất của Đảng* (đồng thời cũng là trong các cơ quan nhà nước): “*Đoàn kết* là một truyền thống cực kỳ quý báu của Đảng và của dân ta. Các đồng chí từ Trung ương đến các chi bộ cần phải giữ gìn sự đoàn kết nhất trí của Đảng như giữ gìn con ngươi của mắt mình”⁽⁶⁾. Từ đó, Người chỉ ra phương thức đạt được sự đoàn kết thống nhất là mở rộng dân chủ, nghiêm túc tự phê bình và phê bình trên tinh thần đồng chí đùm bọc thương yêu nhau: “Trong Đảng thực hành dân chủ rộng rãi, thường xuyên và nghiêm chỉnh *tự phê bình và phê bình* là cách tốt nhất để củng cố và phát triển sự đoàn kết và thống nhất của Đảng. Phải có tinh đồng chí thương yêu lẫn nhau”⁽⁷⁾.

Theo Hồ Chí Minh, mục đích của tự phê bình và phê bình là cốt để giúp nhau sửa chữa, giúp nhau tiến bộ. Cốt để sửa đổi cách làm việc cho tốt hơn, đúng hơn. Tự phê bình và phê bình trong các cơ quan Đảng, Nhà nước là một biểu hiện của dân chủ, là điều kiện để cán bộ, đảng viên hoàn thiện mình tránh được những thiếu sót, khuyết điểm, sai lầm trong thực thi công vụ.

Ba là, xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và Nhà nước là những người lãnh đạo đồng thời là những đày tớ trung thành của nhân dân.

Hồ Chí Minh là người sáng lập ra Đảng Cộng sản Việt Nam, đồng thời là người khai sinh ra Nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa và tại vị Chủ tịch nước 24 năm. Trong suốt cuộc đời mình, Bác luôn làm hết sức mình vì nước Việt Nam dân chủ và thống nhất, tất cả vì hạnh phúc của nhân dân. Bác

Hồ kính yêu của chúng ta đã căn dặn cán bộ, đảng viên những lời tâm huyết rằng: “Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”⁽⁸⁾.

Với 24 năm trên cương vị của người đứng đầu nhà nước (1945-1969), Hồ Chí Minh luôn là tấm gương mẫu mực về “người đầy tớ thật trung thành của nhân dân” trên tinh thần: *việc gì có lợi cho dân thì hết sức làm, việc gì có hại cho dân thì hết sức tránh*.

Trong bản *Di chúc*, Hồ Chí Minh viết: “Theo ý tôi, việc cần làm trước tiên là chỉnh đốn lại Đảng, làm cho mỗi đảng viên, mỗi đoàn viên, mỗi chi bộ đều ra sức làm tròn nhiệm vụ Đảng giao phó cho mình, toàn tâm toàn ý phục vụ nhân dân”⁽⁹⁾. Người cho rằng, nếu làm được như vậy, thì dù công việc to lớn mấy, khó khăn mấy chúng ta cũng nhất định thắng lợi.

Cả cuộc đời Người đã dành trọn vẹn cho Tổ quốc và nhân dân với lòng nhân ái bao la và tinh thần quốc tế vô sản trong sáng. Người viết: “Cuối cùng, tôi để lại muôn vàn tình thân yêu cho toàn dân, toàn Đảng, cho toàn thể bộ đội, cho các cháu thanh niên và nhi đồng”⁽¹⁰⁾. Tình cảm bao la và nhân ái của Người cũng dành tặng cho cả bạn bè quốc tế: “Tôi cũng gửi lời chào thân ái đến các đồng chí, các bầu bạn và các cháu thanh niên, nhi đồng quốc tế”⁽¹¹⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh chuẩn bị tâm thế ra đi “về với thế giới người hiền” nhẹ

nhàng, thanh thản “không có điều gì phải hối hận”. Người căn dặn về việc riêng: “Suốt đời tôi hết lòng hết sức phục vụ Tổ quốc, phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân. Nay dù phải từ biệt thế giới này, tôi không có điều gì phải hối hận, chỉ tiếc là tiếc rằng không được phục vụ lâu hơn nữa, nhiều hơn nữa”⁽¹²⁾. Vì những lẽ đó mà Người nhận được nhiều nhất sự khâm phục, ngợi ca, tôn kính của mọi tầng lớp nhân dân.

Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh là chúc thư của một lãnh tụ thiên tài, một cán bộ lãnh đạo Đảng và Nhà nước Việt Nam có tầm nhìn xa, trông rộng, một chiến sĩ cộng sản suốt đời yêu thương, trân trọng con người, phấn đấu hy sinh vì tự do, hạnh phúc của con người.

Những tư tưởng lớn, những phẩm chất đạo đức cách mạng trong sáng tuyệt vời và chủ nghĩa nhân văn cộng sản trong *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh mãi mãi là tấm gương sáng cho cán bộ của Đảng và Nhà nước ta noi theo; là nguồn sức mạnh tinh thần dẫn dắt toàn Đảng, toàn dân ta trên con đường xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam với mục tiêu hiện nay là “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”./.

(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (10), (11), (12) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, T12, Nxb. CTQG, H., 2000, tr. 497, 497, 510, 510, 512, 510, 510, 510, 512, 512, 512.

(9) Hồ Chí Minh, *Sđđ*, T5, tr. 503.

Understanding the Views of Ho Chi Minh about Training Party and State Personnel in His Testament

Abstract: *President Ho Chi Minh's Testament was written at the time when the resistance war against America to liberate the country faced with challenges and hardship but anticipated with victory. The main content of the Testament about training Party and State personnel includes: development of Party and State personnel in terms of revolutionary ethics; development of the solid and unified pool of Party and State cadres; development of Party and State cadres as the leaders and the loyal servants of the people. In the current context, each and every Party and State cadre must train and educate themselves in order to realize the last wish of President Ho Chi Minh, which is also the long-lasting expectation of the people: to develop a peaceful, unified, independent, democratic and prosperous country.*